

1. Pripomienka k materiálu ako celku – pripomienka je zásadná

Iniciatívny materiál „Konceptia geologického výskumu a geologického prieskumu“ (ďalej len Konceptia) nie je vypracovaná v súlade so zámerom uvedeným v časti 2. materiálu, podľa ktorého cieľom bolo vytvoriť novú koncepciu, ktorá by vychádzala z konkrétnych a opodstatnených potrieb spoločnosti. Predložená Konceptia vo viacerých oblastiach (najmä ochrana vôd, environmentálne záťaž) predstavuje odklon od smerovania spoločných európskych politík, ktoré boli vytvorené za účelom presadzovania európskych smerníc a strategických zámerov v oblasti ochrany a racionálneho využívania prírodných zdrojov. Konceptii chýbajú jasne stanovené a merateľné ciele vychádzajúce z potrieb spoločnosti, ako aj vecný a časový plán pre ich napĺňanie (cieľ- priority – aktivity). Konceptia obsahuje veľa úloh, ktoré nie sú pre spoločnosť potrebné. Ich využiteľnosť je minimálna, čo znamená že Konceptia vytvára podmienky pre neefektívne vynakladanie finančných prostriedkov z verejných zdrojov. Aj keď je na mnohých miestach Konceptie kladený dôraz na informovanosť verejnosti v otázkach súvisiacich s geologickým výskumom a prieskumom, nikde v koncepcii nie je zosumarizovaný rozsah a forma geologických informácií, ktoré by mali vychádzať z konkrétnych požiadaviek potenciálnych užívateľov, pre ktorých by mali byť informácie spracované tak, aby boli priamo použiteľné v praxi. Zásadným problémom, ktorému sa Konceptia nevenuje, je sprístupnenie informácií získaných geologickým výskumom a prieskumom realizovaným súkromnými subjektmi. Pre skvalitnenie geologických informačných systémov je nevyhnutné zavedenie povinnosti súkromných subjektov sprístupňovať tieto informácie verejnosti bez zbytočného odkladu hneď po ich získaní (teda nie až po 10 rokoch, ako je to v súčasnosti) a stanoviť postup (napr. legislatívny) ako bezodkladné sprístupňovanie uvedených informácií dosiahnuť v praxi. Konceptiu žiadame prepracovať v spolupráci so zainteresovanou verejnosťou a potenciálnymi užívateľmi geologických informácií (obce, mestá, geologické firmy, priemyselné podniky, poľnohospodárske subjekty a iné).

Zdôvodnenie:

Konceptia nereflektuje na nové výzvy, ktorými sú európske smernice a stratégie v oblasti životného prostredia (najmä ochrana vôd, ochrana prírody, obnoviteľné zdroje energie, klimatické zmeny a iné). Napriek tomu, že východiskové stratégie boli vymenované v časti 3 Konceptie, pre stanovenie priorít geologického výskumu a prieskumu neboli použité. Nebola urobená dôsledná analýza požiadaviek európskych smerníc a stavu ich plnenia. Neboli zadefinované potreby spoločnosti, ktoré mali byť získané v rámci konzultácií s užívateľmi geologických informácií. Konceptia nepredstavuje zásadnú zmenu v riadení geologických prác. Svojím zameraním a obsahovou náplňou nadväzuje na predchádzajúce koncepcie, pochádzajúce ešte z čias socialistického riadenia geologických prác. Zameriava sa na zdôvodnenie vybraných geologických prác s cieľom zabezpečiť ich bezproblémové financovanie zo štátneho rozpočtu a európskych fondov, a to bez ohľadu na hodnotu získaných výsledkov a ich využiteľnosť v praxi. Konceptia znamená pokračovanie v realizácii geologických prác len pre „výskum a prieskum“ a nie pre dosiahnutie potrebných zmien v prístupe k ochrane životného prostredia a zdravia ľudí. Neprináša zmenu v kvalite a dostupnosti geologických informácií, na ktoré laická i odborná verejnosť dlhodobo upozorňuje. Konceptia sa stáva brzdou implementácie viacerých európskych smerníc (najmä Rámcovej smernice o vode), ktorá vyžaduje dosiahnutie dobrého stavu vodných útvarov a zabránenie ich zhoršovaniu. Vytvára duplicitnú („konkurenčnú“) geologickú politiku ochrany podzemných vôd, ktorá nie je prepojená s oficiálnou vodnou politikou a nie je zosúladená s Rámcovou smernicou o vode. Je postavená na riešení iba niektorých vybraných

problémov bez určenia konkrétnych environmentálnych cieľov (environmentálne záťaž, využiteľné množstvá podzemnej vody), bez stanovenia nápravných opatrení a subjektov zodpovedných za ich realizáciu. Koncepcii chýba prepojenie výskumu a prieskumu s potrebami praxe. Nestanovuje víziu a dlhodobé strategické ciele v oblasti geologického výskumu, z ktorých by mali vychádzať projekty v rámci výskumného programu Horizont 2020 (najmä riešenie klimatických zmien). Jej realizácia nebude prínosom pre spoločnosť a potrebné finančné prostriedky budú vynaložené neefektívne.

2. Pripomienka k obsahovej náplni Koncepcie – pripomienka je zásadná

Koncepcia je nekomplexná. Neobsahuje žiadne koncepčné zámery, týkajúce sa všetkých etáp geologického prieskumu. Do koncepcie žiadame doplniť predovšetkým ciele a význam zákonom presadzovanej realizácie podrobného, resp. doplnkového hydrogeologického prieskumu na využívaných vodárenských zdrojoch z hľadiska využitia získaných geologických informácií (kto bude koncovým užívateľom týchto informácií, akým spôsobom budú sprístupnené verejnosti, ako ich ďalej spracuje štátna správa a ako budú ďalej používané pre ochranu životného prostredia). Taktiež je potrebné preukázať prepojenie tohto prieskumu, ktorý bude financovaný zo súkromných zdrojov, s navrhovaným vyhľadávacím hydrogeologickým prieskumom, ktorý má podľa tejto Koncepcie zo štátneho rozpočtu zabezpečovať štát.

Odôvodnenie:

Štát za desiatky predchádzajúcich rokov vynaložil zo štátneho rozpočtu (z daní občanov) značné finančné prostriedky na realizáciu hydrogeologického prieskumu. Obrovskú databázu získaných údajov, ktorú má štát k dispozícii, nedokázal spracovať do podoby použiteľnej pre hlavných užívateľov (štátnu správu, mestá, obce, geologické firmy) a nedokáže ich využívať ani na zabezpečovanie úloh štátu (napr. pri implementácii Rámcovej smernice o vode). Napriek vysokej úrovni hydrogeologickej preskúmanosti, štát okrem financovania hydrogeologického prieskumu zo štátneho rozpočtu, nariaďuje fyzickým a právnickým osobám realizovať nový, finančne náročný doplnkový hydrogeologický prieskum na využívaných studniach a vodárenských zdrojoch, ktorý budú musieť zaplatiť občania najmä v cene za odber vody. Výsledkom tejto neopodstatnenej a zbytočnej požiadavky je záverečná správa, ktorá skončí spolu s rozhodnutím ministra o jej schválení v archíve GÚDŠ (väčšinou znepřístupnená verejnosti na 10 rokov). Prioritou ministerstva sa stal hydrogeologický prieskum zameraný na produkovanie verejnosti neprístupných záverečných správ a nie reálna ochrana množstva a kvality vôd. Pre štátnu vodnú správu sú nové geologické informácie zbytočné, pretože v skutočnosti v zásadných veciach rozhoduje samotný minister bez verejnosti a bez dotknutých subjektov (napr. rozhodnutie o využiteľnom množstve záväzné pre povolenie odberu podzemných vôd).

3. Pripomienky k časti 4.2.1 Zabezpečenie množstiev a kvality obyčajných a minerálnych podzemných vôd – pripomienka je zásadná

Úlohy zamerané na zabezpečenie zdrojov podzemných, geotermálnych a minerálnych vôd nie sú zdôvodnené a opodstatnené. Koncepcia je nekomplexná, nakoľko sa zameriava len na etapu vyhľadávacieho hydrogeologického prieskumu. Časť 4.2.1 žiadame zásadne prepracovať. Nová koncepcia hydrogeologického prieskumu musí vychádzať z analýzy vecných a časových požiadaviek európskych smerníc, stavu ich implementácie, stratégií a metodických usmernení EK v oblasti vôd a analýzy stavu hydrogeologickej preskúmanosti.

Na základe tejto navrhovanej podrobnej analýzy je potrebné zdefinovať zdôvodnené vecné a časové ciele hydrogeologického prieskumu podľa jednotlivých prieskumných etáp a ich vzájomnú previazanosť s cieľom vylúčiť duplicitu prieskumných prác. Osobitne žiadame zdôvodniť nariadený podrobný (resp. doplnkový) hydrogeologický prieskum na využívaných vodárenských zdrojoch z hľadiska ich významu a využiteľnosti v praxi.

Odôvodnenie:

- Slovensko dosahuje vysokú úroveň geologickej a hydrogeologickej preskúmanosti územia. Existujúce údaje však neboli spracované pre účely potenciálnych užívateľov. Na základe doteraz realizovaných hydrogeologických prieskumov využiteľné množstvá podzemných vôd viac ako 7 násobne prekračujú evidovanú spotrebu vody. Aktuálny stav zásobovania obyvateľstva pitnou vodou v súčasnosti teda vôbec nevyžaduje, aby štát investoval ďalšie finančné prostriedky do hydrogeologického prieskumu obyčajných podzemných vôd. To isté platí o navrhovanom prieskume zdrojov geotermálnych vôd, ktoré sa veľmi málo využívajú, pričom príčinou preukázateľne nie je nedostatok hydrogeologických informácií.
- Zabezpečovanie/overovanie nových využiteľných množstiev v útvaroch so zlým kvantitatívnym stavom nie je v súlade s Koncepciou na ochranu vodných zdrojov Európy (COM 2012 673 final), ktorá nepodporuje budovanie nových zdrojov, ale odporúča zavádzanie opatrení na efektívnejšie využívanie vody. Navyše hodnotenie kvantitatívneho stavu útvarov podzemných vôd nebolo urobené v súlade s Rámcovou smernicou o vode (hodnotenie bolo urobené na základe hodnotenia využiteľných „množstiev“ podzemnej vody a nie využiteľných „zdrojov“ podzemnej vody, čo je zásadný rozdiel).
- Navrhované hydrogeologické a hydrogeochemické mapy sú pre účely implementácie Rámcovej smernice o vode nepoužiteľné. Jedným z dôvodov je, že sa zostavujú podľa hydrogeologickej „rajonizácie“ Slovenska a nie podľa „útvarov“ podzemnej vody (základná hodnotiacia jednotka podľa Rámcovej smernice o vode), čo je zásadný rozdiel. Druhým dôvodom je, že Rámcová smernica o vode požaduje iné mapové podklady, ktoré Slovensko doteraz nevypracovalo (požaduje najmä koncepčné mapy útvarov podzemnej vody spolu s ich povinným popisom – úvodný a ďalší popis).
- Úlohy navrhované pre napĺňanie cieľov Rámcovej smernice o vode, ako napr. hodnotenie rizika nedosiahnutia dobrého kvantitatívneho a chemického stavu podzemných vôd, hodnotenie trendov vývoja parametrov režimu podzemných vôd v skutočnosti nie sú geologickými prácami, preto nemôžu byť súčasťou výhľadovej koncepcie systematického hydrogeologického prieskumu. Ide o špecifické úlohy, ktoré musia vychádzať z existujúcich geologických podkladov, ale nie sú geologickými prácami v zmysle geologického zákona. Musí ich zabezpečiť kompetentný orgán (sekcia vôd MŽP SR), a to v rámci implementácie Rámcovej smernice o vode, ako súčasť plánovacieho procesu, v striktno stanovených termínoch. Slovensko tieto úlohy neplní, pričom ako hlavná príčina sa javí práve začlenenie implementácie Rámcovej smernice o vode do koncepcie časovo neohraničeného geologického prieskumu. Podľa tohto postupu, konečným cieľom prieskumu prestáva byť ochrana podzemných vôd, ale stávajú sa ním samotné geologické práce.

- Vypracovanie a rozvoj navrhovaných metód nemá žiadny praktický význam. Všetky metodiky v oblasti podzemných a povrchových vôd sa pripravujú na úrovni Európskej komisie v rámci Spoločnej implementácie Rámcovej smernice o vode.

4. Pripomienka k časti 4.2.2 – pripomienka je zásadná

Do koncepcie žiadame doplniť konkrétne strategické zámery ministerstva, týkajúce sa prieskumu nerastných surovín. Ďalej žiadame doplniť prehľad prebiehajúcich, resp. plánovaných prieskumných prác v určených prieskumných územiach (napr. prieskum ropy a zemného plynu na Východnom Slovensku). Keďže výskum a prieskum nerastných surovinových zdrojov je spojený s rizikom s negatívnych dopadov na životné prostredie (najmä vodu a prírodu) žiadame do Koncepcie doplniť opatrenia spojené s vyhodnotením dopadov prieskumných prác na životné prostredie (najmä pri hlbokých vrtoch - proces EIA). Nevyhnutnou požiadavkou je poznanie východiskového stavu v prieskumnom území (hladina a kvalita podzemných vôd), čo následne umožní jednoznačne potvrdiť alebo vyvrátiť podozrenia zo zhoršenia stavu ŽP v dôsledku realizácie prieskumných prác. Pre zvýšenie informovanosti verejnosti o realizácii prieskumu nerastných surovinových zdrojov je potrebné ako podklad ku koncepcii sprístupniť verejnosti aktuálne rozhodnutia ministerstva o určení prieskumných území, vrátane rozsahu projektovaných prieskumných prác v prieskumnom území.

Odôvodnenie:

V súčasnosti ľudia v dotknutých obciach nie sú informovaní o pripravovaných zámeroch realizovať na ich území hlboké prieskumné vrty v rámci prieskumu nerastných surovín, ktoré predstavujú potenciálne riziko ohrozenia kvality ich života (napr. prieskum ropy a zemného plynu na Východnom Slovensku). Tento prístup sa musí zásadne zmeniť. Do Koncepcie je preto potrebné zakotviť opatrenia na zlepšenie informovanosti a komunikácie s občanmi, ako aj opatrenia na zabránenie zhoršenia životného prostredia v dôsledku realizácie prieskumných prác. Viaceré obce už v minulosti poukazovali na zhoršenie kvality vo využívaných vodárenských zdrojoch v dôsledku realizácie prieskumných vrtoch. Napr. v obci Brehov na východnom Slovensku musel byť znehodnotený vodárenský zdroj vyradený z využívania, pričom ministerstvo podozrenie, že ide o možný dôsledok realizácie prieskumných vrtoch, bez dôkazov zamietlo a odmietlo sa ním zaoberať.

5. Pripomienka k časti 4.2.3 – pripomienka je zásadná

Do Koncepcie žiadame doplniť koncepčné zámery využívania geotermálnej energie, aktuálny stav jej využívania vo vzťahu k stanoveným energetickým cieľom v dokumente „Národný akčný plán pre energiu z obnoviteľných zdrojov“, ktorý bol schválený uznesením vlády SR č. 677/2010. Do koncepcie je potrebné ďalej doplniť aj koncepčné zámery využívania podzemnej vody pomocou tepelných čerpadiel, ktoré predstavujú perspektívny obnoviteľný zdroj energie šetrný k životnému prostrediu. Za týmto účelom navrhujeme vytvoriť mapy území s jednoduchými hydrogeologickými pomermi, v ktorých je možné zjednodušené konanie pri povoľovaní odberov podzemných vôd pre tepelné čerpadlá systému voda-voda. Mapy by mali byť prístupné webovou aplikáciou na GeoInfoPortáli. Rozsah a špecifikáciu prieskumu zdrojov geotermálnej energie je potrebné odôvodniť nielen na základe predpokladaného ekonomického prínosu, ale aj ekologických cieľov – dekarbonizácie vykurovania a chladenia

Odôvodnenie:

Nie je zrejmé, akým spôsobom boli navrhnuté oblasti pre pokračovanie regionálneho hydrogeotermálneho hodnotenia, keďže väčšina uvedených oblastí je preskúmaná dostatočne, resp. pokračovanie by mali zabezpečovať individuálni investori. Bol vydaný geotermálny atlas Slovenska, ktorý umožňuje navrhovať individuálne projekty. Tu by už ingerencia štátneho rozpočtu mala skončiť. Hlavným cieľom Konceptcie je vytvoriť predpoklady pre efektívne využívanie zdrojov geotermálnej energie, ako aj tepelnej energie podzemnej vody. Za týmto účelom je potrebné identifikovať prekážky brániace ich súčasnému využívaniu (napr. vysoké poplatky za odber vody) a odstrániť prekážky administratívneho charakteru (neprimerané požiadavky na vypracovanie záverečných správ a proces ich schvaľovania v komisii ministerstva). V opačnom prípade sú navrhované úlohy výskumu a prieskumu geotermálnej energie zbytočné.

6. Pripomienky k časti 4.3.2 Environmentálne záťaž – pripomienka je zásadná

Koncepcné zámery v oblasti environmentálnych záťaží je potrebné zásadne prepracovať na základe konzultácií s odbornou i laickou verejnosťou. Konceptcia musí byť komplexná. Musí byť zameraná na koncepcné riešenie všetkých EZ (vrátane aktívnych zdrojov znečistenia) a nie iba na riešenie EZ v opustených areáloch, zaradených do Štátneho programu sanácie environmentálnych záťaží, za ktoré prevzal zodpovednosť štát. Pre komplexné riešenie problematiky EZ musia byť do Konceptcie doplnené povinnosti pre súkromné subjekty, ktoré musia na riešení participovať aj finančne. Ich riešenie musí byť zabezpečené v súlade s požiadavkami Rámcovej smernice o vode (transponovanej vo vodnom zákone) ako neoddeliteľná súčasť integrovaného riadenia povodí v rámci vypracovania a presadzovania plánov manažmentu povodí. Riešenie environmentálnych záťaží (historické znečistenie) musí prebiehať podľa vecných a časových požiadaviek Rámcovej smernice o vode, pretože ide o jeden z bodových resp. plošných zdrojov znečistenia s dopadom na zdravie ľudí a životné prostredie. Hlavne musí byť dodržaná postupnosť jednotlivých krokov pre návrh efektívnych opatrení (princíp DPSIR presadzovaný Rámcovou smernicou o vode). Okrem iného musia byť rešpektované aj požiadavky týkajúce sa povinného informovania, konzultácií a aktívneho zapojenia verejnosti do riešenia EZ podľa článku 14 Rámcovej smernice o vode. Pred vypracovaním Konceptcie je nevyhnutné vypracovať analýzu aktuálneho stavu riešenia EZ so zverejnením podrobných výsledkov monitorovania, vyhodnotenia rizika ohrozenia ľudského zdravia a životného prostredia v dotknutých územiach (tieto hodnotenia mali byť súčasťou plánov manažmentu povodí – Vodného plánu Slovenska). Do konceptcie žiadame, s ohľadom na zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov, doplniť povinnosť posúdiť Štátny program sanácie environmentálnych záťaží v rámci strategického posudzovania (SEA) a zabezpečiť, aby jednotlivé projekty sanácie boli posudzované v procese EIA. Nevyhnutné je vyhodnotiť efektívnosť doteraz realizovaných prieskumných a sanačných prác. Verejnosti je potrebné poskytnúť prehľad vynaložených finančných prostriedkov na prieskumné a sanačné práce vo vzťahu k dosiahnutému pokroku (zlepšenie stavu vodných útvarov, zastavenie šírenia znečistenia, zvrátenie stúpajúcich trendov obsahu znečisťujúcich látok v podzemnej vode, príp. iné).

Odôvodnenie:

Podľa Rámcovej smernice o vode sú environmentálne záťaž jedným z bodových zdrojov znečistenia (historické znečistenie zemín a podzemnej vody). Vyčlenenie riešenia environmentálnych záťaží zo systému integrovaného riadenia vôd, na ktorom je založená

Rámcová smernica o vode a ich začlenenie medzi geologické práce bol nesystémový krok, ktorý nepriniesol želaný výsledok. Vytvorilo sa duplicitné a dvojkoľajné riadenie EZ (podľa vodného a geologického zákona), ktoré je prekážkou komplexného a efektívneho riešenia všetkých významných bodových zdrojov znečistenia. Väčšina týchto zdrojov znečistenia doteraz nebola zmapovaná, nie je monitorovaná a nie sú vyhodnotené dopady na chemický stav útvarov podzemných vôd. Riešia sa len niektoré EZ, ktoré boli vybrané bez jasne stanových kritérií a spoľahlivo zisteného východiskového stavu. Bez podrobného vyhodnotenia kontaminačného mraku a jeho dopadov na životné prostredie a zdravie ľudí sa často pristupuje k finančne náročným a často neodôvodneným sanačným prácam. Nerieši sa preliatie s inými zdrojmi znečistenia (napr. sanácia skládky vo Vrakuni sa navrhuje bez identifikácie a vyhodnotenia ďalších desiatok EZ na území Bratislavy, podobne skládka v Istebnom a iné). Navrhované riešenia a ich efektívnosť sú preto často spochybňované laickou i odbornou verejnosťou. Občanom dotknutých obcí nie sú sprístupňované podrobné informácie o rozsahu znečistenia, ktoré predstavujú riziko ohrozenia zdravia a životného prostredia.